

O hrvatskim krškim pašnjacima i u Europskom parlamentu

Hrvatski europarlamentarni zastupnik Ivan Vilibor Sinčić u suradnji s Udrugom hrvatski krški pašnjaci i prof.dr.sc. Jozom Rogošićem iznijet će teškoće stočara s tih područja kroz institucije Europskog parlamenta, a sve s ciljem da se tema hrvatskih krških pašnjaka aktualizira, te da se pokrene proces rješavanja postojećih problema.

Europarlamentarac Sinčić pokrenuo je komunikaciju s odjelom Europske komisije za poljoprivredu što je kulminiralo sastankom s povjerenikom EK za poljoprivredu Wojciechowskiem te također Odborom za poljoprivredu i ruralni razvoj europskog parlamenta (AGRI), s ciljem upoznavanja institucija s problematikom krških pašnjaka. Pomogao je u organizaciji simpozija „Dani hrvatskih krških pašnjaka“ u Obrovcu, gdje su se prvi puta okupili predstavnici državnih tijela, profesori i poljoprivrednici, a uključen je Odbor za poljoprivredu i ruralni razvoj (AGRI).

Na razini Europe krški pašnjaci čine značajne površine, te su pristupi prema krškim površinama drugačiji od države do države. Stanje u RH nije zadovoljavajuće, stoga je cilj da se utječe kroz EU parlament i AGRI odbor, ne bi li se utjecalo na promjene u RH. Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske do sada nije uspjelo riješiti probleme s kojima su suočeni poljoprivrednici/uzgajivači stoke s područja krških pašnjaka.

Europski Zeleni plan (*Green Deal*) govora razvoj poljoprivrede na ekološkom modelu, što se savršeno poklapa s razvojem poljoprivrede u krškom području Hrvatske, a jedna od djelatnosti koje se žele razvijati u vidu ekološke poljoprivredne proizvodnje, među ostalim je i

Hrvatski krški pašnjaci

ekstenzivno i polu-intenzivno stočarstvo, te ostale tradicionalne grane stočarstva.

Propust hrvatske agrarne politike

Velika većina kontinentalnih i krških pašnjaka nisu u sustavu evidencije uporabe poljoprivrednog zemljišta, stoga kao pretpostavku ne mogu imati ostvarivanje prava na izravna plaćanja u poljoprivredi i IAKS mjere ruralnog razvoja, što je gubitak za RH. Ovo je propust hrvatske agrarne politike, ali također i strategije razvoja poljoprivrede, koje nisu definirale kako ove površine uvesti u ARKOD sustav, te kako pregovarati novu omotnicu potpora znatno većeg iznosa, nego one koja je ugovorena pristupnim ugovorom u poglavlju 11. Vidljivo je da 40 % površine RH nije uzeto u obzir da se može iskorištavati kroz ekstenzivno stočarstvo, što je velika kočnica za razvoj tih područja.

Problem neusklađenosti realnog stanja i ARKOD podataka

Krški pašnjaci trebaju zauzeti neusporedivo veću važnost i ulogu od trenutne pozicije koju imaju u hrvatskoj poljoprivredi. Tako su primjerice krški pašnjaci u ARKOD sustavu zastupljeni sa svega 6,23 %, a radi se o prostoru koji se nalazi na krškom reljefu, koji se prostire u području 8 županija (Karlovačkoj, Ličko-senjskoj, Istarskoj, Primorsko-goranskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj, Splitsko-dalmatinskoj i Dubrovačko-neretvanskoj) te predstavlja 44 % teritorija Republike Hrvatske.

U današnjim prilikama, kad je poznato da je stočarstvo nerazvijeno i nalazi se na

vrlo „niskim granama“ u našem području krša, a prema zadnjim podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, na području krša obitavaju različite vrste domaćih životinja, koje konvergirano u uvjetna grla predstavljaju oko 130.000 uvjetnih grla. Drugim riječima, to znači da ako preračunamo broj uvjetnih grla prema pašnjačkoj površini (*Stocking rate* – odnos broja stoke prema pašnjačkoj površini, odnosno kapacitet okoliša), prema sadašnjem ARKOD sustavu za ispašu postojećeg broja domaćih životinja, broj je desetorostruko smanjen u odnosu na prošlo stoljeće, što ukazuje na ozbiljno urušavanje stočnog fonda. Također, nedostaje više od 340.000 hektara površina krških pašnjaka, koje su trebale biti upisane u ARKOD sustavu, što dodatno otežava stočarenje jer ne postoje uvjeti za ostvarivanje poticaja.

Stoga je od najveće važnosti postići dogovor s odgovarajućim tijelima EU-a za upis novih površina poljoprivrednog zemljišta u našoj zemlji. Naime, početkom zadnjeg programskog razdoblja, Europskoj uniji referirano je tek 1/3 od ukupnih poljoprivrednih površina u Republici Hrvatskoj.

Ako se omogući upis daljnjih poljoprivrednih površina, to bi bila osnova razvoja stočarstva u našem krškom području i buduća podloga za nova plaćanja u poljoprivredi. U tome cilju neiskorištene zemljišne (poljoprivredne) površine krša važan su izvor sredstava potpora, kao podatak i/ili podloga dohotku za mnoge poljoprivrednike i stanovnike krajeva, koji se danas masovno iseljavaju. Također novi Zeleni plan (*new Green deal*) bazira se na

poljoprivredi koja je održiva i koja čuva bioraznolikost, što se u potpunosti poklapa s neiskorištenim potencijalom hrvatskih krških pašnjaka.

Dobrobit životinja i očuvanje hrvatskih izvornih pasmina

Činjenica je da kretanje stoke stvara snažniji i otporniji organizam te je manja stopa obolijevanja. Zdravlje životinja i njihova dobrobit jedna su od smjernica razvoja poljoprivrede Europske unije. Povećanjem dobrobiti životinja pridonosi

Ispašom domaće životinje iskorište prizemnu biomasu i na taj način smanjuju/eliminiraju šumske požare. Kako bismo smanjili broj požara i opožarenih površina u jadranskom području Hrvatske, Hrvatska strategija gospodarenja zemljišnim resursima mora biti usmjerena u razvoj suvremene stočarske proizvodnje, koja bi iskorištavanjem prizemnog raslinja u pašnjačko-šumskim sastojinama pridonijela zaštiti i očuvanju tih obnovljivih prirodnih resursa od požara.

se zdravlju životinja, kroz kvalitetu hrane i smanjenje potrebe za lijekovima, što je u skladu sa strategijom „od polja do stola“, gdje se nalaže povećanje dobrobiti životinja. Preživači, goveda, koze i ovce su tradicionalno najbrojnija stoka u našem krškom području. Naša zemlja s obzirom na bogatstvo izvornih pasmina ovaca i koza ima značajnu gensku bazu. Takve pasmine su prirodno otporne i prilagođene uvjetima uzgojnog područja. Hrvatske izvorne pasmine ovaca i koza su pasmine koje su razvile u vrlo otporne, prilagodljive, snažne i nezahtjevne životinje, i u potpunosti su prilagodile hrvatskim krškim, planinskim i nizinskim područjima, zbog čega su idealne za ekstenzivni uzgoj.

Stručni pristup uzgoju na temelju znanja i činjenica

Najeftinija i najkvalitetnija hrana za preživače (goveda, ovce i koze) je ispaša u prirodnim pašnjačkim sastojinama. Što je udio paše u obroku veći to su troškovi hranidbe životinja manji, a samim time stočarska proizvodnja ekonomičnija. Uzgoj i držanje goveda, ovaca i koza u mediteranskom bazenu pretežno se temelji na iskorištavanju prirodnih pašnjaka, na kojima stoka boravi tijekom cijele godine. Stoga je tehnologija uzgoja podređena maksimalnom iskorištavanju pašnjaka. Ovdje treba naglasiti da gotovo sva ispašna područja na kršu ne primaju dodatna mineralna gnojiva te da se na njima ne primjenjuju nikakve agrotehničke mjere gospodarenja, osim same ispaše životinja. Također, na njima nema ni onečišćenja okoliša zbog zabačenosti i udaljenosti pašnjaka od glavnih cesta i gradova. U mnogim slučajevima gotovo 90 % hranjivih sastojaka obroka goveda, ovaca i koza potječe iz prirodnih pašnjaka.

Osnivanje Institucije za razvoj krša

Prema uzoru na razvijene i uređene zemlje svijeta, Republika Hrvatska (Ministarstvo poljoprivrede) trebalo bi ustrojiti „Instituciju za upravljanje zemljišnim potencijalima u području krša“ u kojem bi bili uključeni stručnjaci agronomske, šumarske, stočarske i prirodoslovno-znanstvene struke (ekološke). Ovakva institucija brinula bi se o uspostavljanju reda te kontroli ispaše, kako bi biosustav bio stabilan.

Pozitivni utjecaj razvoja krša na ukupno gospodarstvo zemlje

Razvoj krškog stočarstva ima veliki potencijal za razvoj gospodarstva. Prepoznate su sljedeće mogućnosti:

Ispaša na našim prirodnim pašnjacima najčešće je nekontrolirana (pustopašica) te se na taj način uzrokuju najveća oštećenja biljnog pokrova. Ona su u prvom redu potencirana na užim lokalitetima (u neposrednoj blizini naseljenih mjesta), a uzrok je preopterećenost brojem stoke po jedinici pašnjačke površine. Ravnomjerniji raspored stoke na širem pašnjačkom prostoru znatno bi umanjio oštećenja biljnog pokrova.

- povećanje zaposlenosti i dohotka stanovništva u krškom području osam županija;
- zadržavanje lokalnog stanovništva u ruralnim područjima Republike Hrvatske te doprinos demografskom razvoju i ravnomjernijem rasporedu stanovništva;

Nažalost, kod nas u ovom segmentu upravljanja državnim zemljištem vlada kaos ili u najmanju ruku nesređena situacija. Naime, Hrvatska kao vlasnik zemljišta velikim dijelom to je zemljište prepuštena na upravljanje „Hrvatskim šumama“ i stoga u tom segmentu vlada neloyalna konkurencija, gdje su druge struke kao primjerice agronomska, stočarska, pa i prirodoslovna (ekološka) u potpuno podređenom položaju. U ovakvim okolnostima uopće nije moguće razvijati suvremenu stočarsku proizvodnju na krškim pašnjacima, u prvom redu zbog toga jer stočari u koncesije dobivaju najlošije i najmanje produktivne zemljišne površine, na kojima uopće nije moguće organizirati uspješnu i ekonomičnu stočarsku proizvodnju. Brani se postavljanje nadstrešnica za životinje, izgradnja pojilišta, postavljanje ograda (električni pastiri) kao i držanje pasa čuvara.

- održivi razvoj poljoprivrede/stočarstva, kroz zaštitu i očuvanje prirodnog okoliša putem racionalnog gospodarenja pašnjačkim i pašnjačko-šumskim sastojinama (biljnim pokrovom);
- unapređenje razvoja stočarstva (govedarstva, ovčarstva i kozarstva) na kršu na ekološkim principima (poljsko-šumskog gospodarenja, engl. *Agroforestry*);
- zaštita i unapređenje kulturnih vrijednosti i tradicija našeg dinarskog prostora;
- te razvoj ekološke poljoprivrede i pružanje hrvatskih prehrambenih proizvoda u sektor turizma.

Davor Popović, dipl. ing. agr.